

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

IV. De Arrhis & Poena, Sponsalibus adjecta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

intulerit injuriam, eamque spoliavit, *citt.* Guttierrez *cap. 23. n. 18.* & Palao *p. 15. S. 2. n. 5.*

68. Excipiunt tamen etiam DD. *citt.* casum, quod è loco, in pactioem nuptialem deducto, discedendi justa causa supervenit, v.g. si aëris aliave loci intemperies viri salutem afferat periculum, vel propter capitales inimicitias in loco commorari tutò non possit; tali enim aliave simili causa habitacionis mutationem urgente, insuper habità pactioem etiam juratà, aliò se conferre possit, eumque sequi uxor teneretur, *arg. l. Si conveneris 14. C. l. Vel quoddam 15. ff. pro Socio.* Tiraquell. *Conub. L. 1. gloss. C. §. 1. n. 39. citt.* Sanchez *n. 3.* & Palao *n. 9.* Unde

69. Dubium sextum oritur, an vicissim valeat pactum; ut vir in certo loco non moretur, eumque non ingrediatur: quod contra Alciatum *Lib. 5. consil. 34. n. 3.* pro valido licitòque habent *citt.* Pontius *n. 9.* Palao *n. 12.* & Perez *n. 4.* Ratio est; quia neque Juri publico, neque naturæ conjugii, neque bonis moribus adversatur. Quin certi loci vitatio privatim & publice quoque utilis esse potest, si eà perturbationis Reipublicæ, dissidiorum aliorumque incommodorum, ex commoratione vel ingressu timendorum, periculum excludatur.

ARTICULUS IV.

De Arrhis & Poena Sponsalibus adjecta.

SUMMARIUM.

70. *Arrhe in futuri matrimonij pignus,*
71. *Adjecto dupli vel quadrupli reddendi onere, constitui possunt,*
72. *Tradique debent,*

73. *Et locum etiam habent de Jure Canonico.*
74. *Eas non perdit pater, filia, ipsò invito, à sponsalibus resiliente.*
75. *A resiliente duplum aut quadruplum ante,*
76. *Et post sententiam restituendum, sententium Opiniones,*
77. *Eaque de re sensus Auctoris,*
78. *Panam Conventionalem à Sponsalibus rejicientium,*
79. *Et in iis admittentium sententia conciliantur;*
80. *Ut illa justè recedentem non afficiat,*
81. *Obliget injustè resilientem,*
82. *Nec ladat libertatem matrimonij;*
83. *Sicut hanc non ladunt Arrhe,*
84. *Et pecuniaria aliave poena à judice imposita.*
85. *Differentia hac in re Legis Romana à Christiana*
86. *Et à Jure consuetudinario,*
87. *Panam, non arrhas ultra quadruplum autas, rejiciente.*
88. *Validum est Juramentum de pana ab injustè,*
89. *Non etiam à justè resiliente solvenda,*
90. *Etiam cum ea à parentibus & cognatis est adjecta.*

ARrharum nomine veniunt, quæ 70. Sponsæ à sponso aut vicissim huic ab illa, in contractorum Sponsalium signum & Matrimonii contrahendi pignus dantur, *l. Arrhis 3. C. l. Mulier 5. C. l. fin. C. de Sponsal. & Arrh.* ut, si nuptiæ fuerint secutæ, repeti possint: si autem nuptiæ ob contrariam voluntatem (non ob intercedens nuptiale impedimentum aliàmve justam causam) secutæ non fuerint, is qui fidem datam violaverit, datas perdat: & si arrhas ipse accepit, restituat duplicatas, hoc

tas, hoc est, acceptas & alterum tantum, sive acceptarum æstimationem, *ll. cit.* Nisi aliud receptum sit consuetudine vel obtineat alio jure speciali, Canisius *in c. Gemma cit. n. 3.* vel, qui voluntate mutata sponsalibus renuntiavit, sit minor viginti quinque annis & ætatis veniam non impetrarit; iste enim arrhas datas non perdit: & si eas accepit ipse, acceptas duntaxat restituit: non etiam præstat alterum tantum, *l. fin. cit.* Perez *in c. de Sponsal. n. 15.* Bruneman, *in l. Mulier cit. n. 2.* *Fin c. Gemma cit.* Gonzalez *n. 3.*

71. Concedi Arrhæ in quavis quantitate, nec in pecunia solum numerata, sed in specie quoque *vg.* in fundo possunt, ex communiore sensu DD. &, qui earum nomine accepit aureos centum, ex contrahentium conventionem in fidei violatæ & injusti recessus eventum ad tripli, imò quadrupli, cui simplum sive accepti centum aurei imputantur, sive ad quadringentorum aureorum restitutionem obligari permittitur *l. Mulier cit. V. Nisi specialiter & l. fin. cit.* Bruneman, *in l. Mulier est, n. 10.* & Sanchez *disp. 36. n. 7. & 11.*

72. Porro ut, quod in signum sponsalium & futuri matrimonii pignus offertur, Arrha reputetur, id tradi oportet, ut ex *l. fin. cit.* verbis *Acceperit arrhas,* cum Bartolo *in l. Titia 134. pr. ff. de V. O. n. 6.* Panormit, *in c. Gemma cit. n. 8.* Brunello *de Sponsal. concl. 16. n. 3.* & Covarruvias *p. 2. cap. 3. §. 7. n. 7. & cit.* Sanchez *disp. 35. n. 3.* observant; non traditæ enim, sed solummodo promissæ, à pœna sponsalibus adjecta non differunt, Glossa *in c. Accedens 10. V. Libera, de Procurat.*

Præter hanc ea etiam differentia inter Arrhas & Pœnam statui solet; quòd, cum ex dispositione Legali arrhas tradi oporteret, ea non nisi cum magna animi deliberatione & plerumque in exigua

quantitate concedi; Pœna autem, quia solum promittebatur, facile incautèque & plerumque in majori, sæpe etiã in magna quantitate offerri solet; cum ad promittendum proniores, quàm ad dandum simus, *arg. l. Sed si ego 4. in fine ff. ad S. C. Velleian.* ideòque libertati matrimoniorum ista regulariter (quando, ut fere solet, non in magna quantitate constituitur) plus officiat, quàm illæ, ut *in c. Gemma cit.* cum Joan. Andr. *n. 9.* & Panorm. *n. 8.* tradit Canisius *n. 5.*

Dubium nunc est primò, an Arrharum traditioni adjecta pœtio; ut à sponsalibus injustè resiliens duplicatas aut quadruplicatas reddat, locum etiam habeat de Jure Canonico: de quo ambigit Glossa *in l. Mulier cit.* Ratio est; quòd dupli & quadrupli redditio rationem habeat pœnæ, à sponsalibus rejectæ *c. Gemma 29.* & matrimonii libertatem non minus quàm pœna apposta infringat.

Nihilominus, eam de Arrharum actione pœtionem hòc etiam Jure non reprobari, cum Hostiens. *in c. cit. in fine & ibi* Joan. Andr. *n. 7.* & Alex. de Nevo *n. 21.* sustinent Sylvester *V. Sponsalia, n. 9. d. 4.* Gutierrez *de Matrim. cap. 18. n. 17. cit.* Sanchez *disp. 36. n. 11.* Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 19. n. 2.* Palao *Tract. 28. disp. 1. p. 12. §. 2. n. 3.* & alii; quòd *ll. cit.* dupli & quadrupli pœnam permittentium dispositio Canonico Jure non sit correctæ, eaque non lædatur libertas conjugiorum; cum *l. fin. cit.* ad quadruplum auctas permittente, id excedentes duntaxat rejiciantur ex ratione; Quia matrimonia libera esse debent: quã non obscurè insinuat, sponsalibus adjecta dupli aut quadrupli pœnã conjugii libertatem non lædi.

Neque *ll. cit.* correctio inducta est *c. Gemma cit.* cum; quia istius decisio verisimiliùs accommodata non est casui, stipulatio-

pulationis poenae solvendae ab injuste resiliente, ut n. 82. statuatur: tum verò; quia, licet huic etiam casui esset accommodata, ut communis multorum sententia vult, à poena tamen ad arrharum duplum & quadruplum non rectè argueretur; cum arrhæ eò ipsò; quòd tradantur, ferè in modica & non, ut poenae solent, in magna quantitate constituantur, per notata à *citt.* Panormit. & Canisio n. 5. & 8. atque idcirco illæ conjugii libertatem minus quàm istæ lædant.

74. Dubium secundò est, an, filià resiliente à sponsalibus, ejus sponso in futuri cum ea matrimonii signum & pignus traditas arrhas perdat pater: licet filiam ad sponsalia adimplenda omni studio inducere sit conatus. Dubitandi ratio est; quia promittens factum alienum à poena apposita non liberatur, licet faciat, quod in se est, ex mente Jafonis & Aretini apud Covarr. in c. *Quamvis* 2. de *Pactis*, in 6. p. 2. §. 5. n. 3. Sed, hòc teste, contra doctrinam communem aliorum ferè omnium eum, qui immunis est à culpa, à poena damnorumque solutione absolvendum: & contra Regulam l. *Non exigimus* 2. de *pr.* §. 1. ff. *Si quis caution.* §. 1. fin. §. 1. ff. ad l. *Rhod.* De *jectu*, quibus à poenae solutione eximitur is, per quem non stetit, quòd minus prælitum sit, quòd fuerat promissum: nisi ad poenam hòc quoque casu solvendam se obligasset, *pr. cit.* Decius in *Reg.* 1. in 6. n. 4. Guttierrez de *Jurament.* p. 1. cap. 44. n. 3. & Gabriel *Lib.* 3. de *Pactis*, conclus. 2. n. 2.

Quare melius, arrhas tali casu non perdi sed patri repetentè restituendas, cum Socino *Vol.* 1. *Consil.* 3. n. 9. docent *citt.* Sanchez *disp.* 26. n. 12. & Perez *disp.* 8. §. 2. n. 9. quòd arrharum amissio habeat rationem poenae violationis fidei sponsalibus datae: pater autem tali casu fidem datam nec violarit ipse, neque ejus vio-

lata à filia causa fuerit; ac proinde obnoxius non sit poenae, *arg.* Regulæ l. *Sancimus* 22. C. de *Penis*; cum ista culpam præsupponat, juxta illud S. Augustini, *Omnis poena, si justa est, peccati poena est.* *Lib.* 1. *Retract.* cap. 9. §. 1. *Aliud* 131. ff. de *V. S.* cujus *pr. poena Noxæ vindicta* nuncupatur

Dubium tertio est, an dupli & quadrupli poenae resiliente in conscientia debeat ante judicis sententiam, Eam certè hãc non expectatà & ante ipsam partis exactionem, Felinus in c. 1. de *Constitut.* n. 46. Decius in c. *citt.* lect. 1. n. 73. & Paludanus in 4. *dist.* 27. q. 1. art. 2. n. 13. & saltem, si exigatur, solvendam, Covarruv. de *Sponsal.* p. 2. cap. 6. §. 8. & Molina *Tract.* 2. de *J.* §. 7. *disp.* 79. n. 8. defendunt: contra quos, à resiliente judicis condemnationem expectari posse, cum Navarro *Manual.* cap. 23. n. 67. sustinent Guttierrez *Lib.* 2. *Q. Q.* Canon. cap. 20. n. 13. *citt.* Sanchez *disp.* 37. n. 4. & Palao p. 12. §. 2. n. 4.

Prioris Opinionis utriusque Sectatores, arrhas ad duplum, triplum & quadruplum auctas, ante sententiam deberi, desumunt Primò ex mente contrahentium, de duplicatis & quadruplicatis arrhis à resiliente restituendis convenientium sine ulla judicis aut judicialis sententiæ mentione, procul dubio, inquit DD. *citt.* ut vel impleantur sponsalia, vel restituantur arrhæ ad duplum vel quadruplum auctas. Secundò; quia istas solvendi obligatio non imposita est à lege, sed contractu sive sponsalitia conventionne: obligatio autem imposita contractu & contrahentium liberà voluntate urget, etiamsi judicis sententia non accedat, ut liquet paritate voti poenalis, cujus principali promissione violatà apposita ei poena in conscientia ante omnem sententiam debetur. Tertio; quia à sponsalibus injuste re-

D

juste re-

justè resiliens arrhas, quas accepit, restituere ante sententiam tenetur: casque à sponforum altero acceptas justè retinet alter, si ipsi data fides non servetur: licet earum amissio ex parte tradentis & à sponsalibus injustè resiliens rationem habeat pœnæ. Ergo etiam ante sententiam solvenda est pœna dupli vel quadrupli; cum non sit ratio, cur ante sententiam una, & non etiam altera debeat.

Posterioris Assertores ipsi quoque moventur Primò mente & intentione contrahentium, qui, si aliud non exprimant, dupli aut quadrupli pœnam appofuisse videntur; ut à fide sponsalibus data non recedant metu conventionis & per judicem faciendæ ad illam condemnationis; quia eam adjiciendò in dubio intentionem habuisse videntur conformem naturæ pœnarum impositarum à Jure, exigentium condemnationem; cum in dubio actus gestus præsumatur secundum propriam ejus naturam, per tradita à Menoch. *Lib. 6. pres. 10. à n. 1.* Secundò; quòd, cum dupli & quadrupli pœna multum recedat ab æqualitate servanda in contractibus: & si resiliant, alter ex contractu arrhas solum traditas perdat: alter duplicatas aut quadruplicatas amittat, æquitas postulet; ut hæ non debeantur, antequam discutiatur & cognoscatur, an resiliendi causa verè injusta, ejusque injustitiæ arrhæ multiplicatæ pœna commensurata vel justà major sit, arbitrioque judicis temperanda & reducenda ad æqualitatem: quod Curiarum stylo receptum, & conventionalis pœnæ condemnationem non nisi, quatenus interest, fieri consuevisse, testis est Gutierrez *de Jurament. p. 1. cap. 36. n. 10.* Tertio; quia in dubio pœnarum interpretatio benignior præferenda est rigorosæ, *l. Semper 56. ff. & c. Estote 2. de R. J.*

77.

In hoc DD. diffidio & conflictu ra-

tionum cenfeo Primò, arrhas, acceptas ab eo, cui data fides non servatur, retineri in conscientia posse, judicis officio non imploratò; cum enim, si, quod arrhæ nomine accepit, ipsi in casum non servandæ fidei solummodo fuisset promissum, id per viam actionis exigendi habuisset jus, id sibi traditum Jure retinet; cum, qui habet actionem, multo magis habeat exceptionem, *Reg. In vitis 156. §. 1. ff. & Reg. Qui ad agendum 71. in 6.* Secundò, arrham simplicem ab eo, qui accepit & injustè resilit, ante sententiam & ipsam etiam exactionem restituendam, cum; quòd nullum habeat titulum & jus eam retinendi: tum verò; ne ex ejus iniquitate pars innocens & læsa damnum patiatur, contra Regulam *c. Cognoscentes 2. de Constitut. & c. Quæstio 2. de His, que à majori:* & ipsi nocenti commodum inde accedat, unde pœnam potius merebatur, contra Regulam *c. Et si 9. C. de Donat. inter vir. & uxor. & l. Itaque sullo 12. §. 1. ff. de Furtis.* Tertio, arrhas etiam duplicatas, triplicatas & quadruplicatas ante sententiam debitas, quando; ut ita restituantur, inter contrahentes expressè conventit *arg. Reg. Contractus 85. in 6.* Quarto eo casu, quòd hoc in sponsalium contractu expressum non est, arrharum ad duplum, triplum aut quadruplum auctarum pœnam etiam exactam non deberi cenfeo ante judicis condemnationem; propter rationes supra deductas pro sententia posteriori.

Neque eam ante judicis condemnationem ita restituendâ evincit pro priori deductarum rationum prima; quia, de contrahentium mente contraria præsumendum, jam est dictum. Altera; quia verisimilius aliæ quoque pœnæ contractibus appositæ, quando, ut ante subeantur, expressè conventum non est, judicis sententiam exposcunt: licet ante debeantur adjectæ

adjecta voto; quia ista ita promissa & à Deo acceptata eò ipsò intelliguntur; quòd plerumque nemo sit, qui pro iis Dei supremi omnium iudicis nomine apud iudicem humanum agat aut agere possit. Postrema; quia simplicium arrharum restitutionis faciendæ à resiliente, & retentionis permissæ ei, cui sponsalibus data fides servata non est, reddita jam est ratio, non militans pro restitutione ad duplum vel quadruplum aucturum.

78. Dabium quartò, & DD. in utramque partem magis numerò tendentium maximâ contentione hodiè que agitata controversia est, an sponsalibus adjici valeat pœna, ex contrahentium conventionem solvenda à resiliente; Eam enim saltem si notabilis sit, cum VV. fere omnibus Cynus in *l. Mulier* §. C. de Sponsal. & Joan. Andr. in c. Gemma 29. cit. n. 9. & si modica etiam sit, cum Bartolo in *l. Titia* 134. ff. de V. O. Ant. de Butrio & Panormit. in c. Gemma cit. n. 8. non tenere, volunt cit. Carerius cap. 5. Covarruvias p. 2. cap. 3. §. 7. n. 5. Sanchez disp. 30. n. 11. & Canisius in c. cit. n. 2. suam hanc opinionem fundantes in c. Gemma cit. quò relatù Gregorij IX. celebre rescriptum est, *Cum libera matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnam interpositionem sit merito improbanda; mandamus, quatenus eundem B. ut ab extorsione predictæ pœnæ desistat. Ecclesiastica censurâ compellas.* Juri Ecclesiastico consonat Imperiale *l. Titia* cit. & *l. Mulier* §. in fine C. de Sponsal. quarum ll. textibus pœna sponsalibus adjecta pariter indistinctè reprobatur, ex eadem ratione; quòd per eam matrimoniorum libertas impediatur aut minuat.

Confirmatur hæc ratio; quia, sicut Imperiali *l. Mulier* cit. V. *Quæ omnia* & V. fin. sic & Canonico Jure spectatò irrita est pœctio de restituendis à resiliente ar-

his ultra quadruplum auctis; cum attentionem istam reprobans, & ex communi contrahentium placito quadrupli duntaxat pœnam permittens *l. cit.* à sacris Canonibus correctæ non reperiatur; ut locus sit *arg. c. 1. & c. Cum ex injunctio* 2. de Novi oper. nunt. Cum ergo sponsalibus adjecta pœna Conventionalis matrimoniorum libertati non minùs officiat, quàm id, quod ex contrahentium consensu reddendum est ultra quadruplum, ultra hoc aliquid ex conventionem reddendi prohibitionem integrâ remanente, multò magis remanebit prohibitio pœnæ conventionalis; quòd hæc in quantitate plerumque multò majori quàm Arrha soleat concedi, & conjugiorum libertatem magis lædat.

Sed neque hæc ratio ita efficax, ne- 79. que illorum Jurium textus ita perspicui sunt; ut propositam VV. Opinionem indifferenter persuadeant Laimanno cap. 1. cit. n. 8. Pontio *Lib. 12. cap. 19. n. 8.* Palao *Tract. 28. disp. 1. p. 9. n. 3.* Perez *Disp. 7. f. 1. n. 7.* Dianæ p. 3. *tract. 4. res. sol. 21.* Haunoldo *Tom. 1. de J. & J. Tract. 4. n. 364.* & alijs RR. qui cum Gothofredo in *l. Titia* cit. V. *In honestum.* Suarez *Lib. 2. de Jurament. cap. 23. n. 5.* Vasquez *Opusc. de Testament. cap. 3. dub. 2. n. 28.* utuntur distinctione inter sponsalia, à quibus recessus Jure permissus est; & ea, à quibus non nisi cum alterius injuria, ac proinde illicitè resilitur.

Et priori quidem casu, sive sponsa- 80. libus, à quibus contrahenti, quòd v. g. septenniò minor, aut si major est, ad pubertatis annos nondum pervenerit, vel Religionem ingredi velit &c. recessus Jure permissus est, adjectam pœnam esse nullam; ac proinde à resiliente non solvendam, haud agrè concedunt; quòd hujusmodi pœna revera impediatur à naturæ Auctore Deo indultam libertatem matrimonio-

trimoniorum, & propterea meritò rejiciatur *c. & l. cit.*

81. Posteriori autem casu, quò pœna adjicitur sponsalibus, à quibus licet, sine alterius consensu vel injuria resiliiri non potest, adjectam pœnam pro valida habent, ad eamque alteri exigenti solvendam resilientem condemnant. Ratio, quâ nituntur, unica, sed satis firma est; quòd hujusmodi sponsalibus pœna adjici nullo iure prohibeatur. Non Naturali, cum; quia invitatur ad actum honestum, ex Iustitia debitum, & suppositis sponsalibus graviter præceptum eò Jure, datâ fidei violationem prohibente: tum verò;
82. quia non infringit libertatem ad nuptias aspirantibus indulgam à Natura; cum ista matrimonium ineundi, ab eòve abstinenti libertatem non concedat ei, qui propriæ & liberæ voluntatis electione ad id contrahendum alteri se obligavit. Non Divinò; quia, sicut ne ineamur sponsalia, sic & ne sponte initorum contractui roborando pœna adjiciatur, sacris Literis nusquam cavetur. Neque etiam Ecclesiasticò; quia *c. Gemma cit.* cujus textu pœna indistinctè rejici, oppositæ sententiæ Assertoribus videtur, sermo est de ea apposita sponsalibus puellæ septenniò minoris; ac proinde vel omnino invalidis ob defectum ætatis, *can. Unico 30. q. 2. c. Literas 4. & c. de Despons. impub. & c. Unico ibidem in 6.* requisitæ; vel talibus, à quibus puella, saltem pubes facta, justè poterat resilire, *c. De illis 7. de Despons. impub.* Quam recedendi licentiam, Jure permissam, cum adjecta pœna adimat, vel multum impediatur, tanquam contraria libertati matrimonii, meritò rejecta est *c. Gemma cit.*
83. Confirmantur ista primò; quia conventio de Arrhis duplicatis, imò quadruplicatis, ab injustè resiliente restituendis Jure Imperiali permittitur *l. Mulier 5. C. de*

Sponsal. & Arrhis, licet resiliendi libertatem etiam ipsa, & aliquando non minus quàm pœna infringat, sublata tamen non est *c. Gemma cit.* ut adversarii ultro fatentur. Secundò; quia à sponsalibus injustè recedens ad fidem servandam excommunicationis, omnium, quas Ecclesia habet, gravissimâ *c. Cum non ab homine 10. de Judicis*, aliisque pœnis Ecclesiasticis compelli solet, & de Jure potest, *c. Ex literis cit.* Tertiò; quia antiqua praxis plurium Germaniæ nostræ dicecesium est; ut injustè resiliens quandoque ad centum, mille aut plurium aureorum pœnam condemnentur; aut cum adversa parte inire cogatur ejusmodi compositionem, Gobat *Experient. Tract. 10. n. 179.* Quæ si matrimoniorum libertatem non diminuit, huic etiam non obstabit pœna, ex conventionione solvenda ab injustè resiliente, ut idem rectè arguitur cum *DD. cit.*

Non magis quàm *c. Gemma cit.* adversantur *l. Titia & l. fin. cit. V. fin.* quia illâ sermo est de sponsalibus à parentibus contractis nomine liberorum non solum impuberum sed etiam ignorantium: cujusmodi sponsalia non solum obnoxia liberæ renuntiationi liberorum, sed omnino irrita sunt, *arg. l. Filiofamilias 11. ff. de Sponsal. & l. Nuptia 2. ff. de Rit. nupt.* Gothofredus in *l. Titia cit.* istâ sive *l. Mulier cit. V. fin.* agit de pœna Arrharum ultra quadruplum auctâ, ut ibi notat Glossa *fin. & Haunold. cit. Tract. 4. à n. 369.*

Esto etiam *l. Titia & V. fin. cit. ea. 85.* quam RR. tuerentur, pœna rejiceretur, id tamen istorum doctrinæ non oblatet, quia, ut *citt. Pontius n. 9. & Palao n. 3.* rectè observant, antiquò Jure Romanorum non solum resilire à sponsalibus, sed ab ipsis quoque matrimoniis legitimè contractis & contumatis divertere licebat, mo-

bat, modo resiliens vel divertens pœnam legibus statutam, scilicet Arrharum, dotis aut donationis propter nuptias amissionem subiret, *cit. l. 1. C. de Sponsal. l. Neque ab initio v. 4. C. de Nuptiis l. Divortium 2. Sc. ff. de Divort. & Repud.* Quæ ita resiliendi divertendique legibus concessa libertas, ut non impediretur, cautum est; ne aliis pœnis constringerentur tam sponsalia *l. Titia l. Mulier est.* quàm matrimonia *l. Si stipulatio 19. ff. de V. O.* Aliter res se habet in lege Christiana, in qua, sicut matrimoniale vinculum omnino insolubile est, *Matth. cap. 19. v. 6.* sic sponsalitiis contractus matrimonii inæundi parit obligationem: à qua, cum contrahentium alterò invitò absque justa causa recedere sine peccato neuter valeat; ne temerè & cum alterius injuria recedat, adiectâ pœnâ conventionali utiliter caveri videtur, & non prohibetur lege Divinâ atque Ecclesiasticâ: Recentiore autem & utriusque huic legi magis conformi Jure Civili disertè permittitur *Constit. Novell. 18. Leonis Imp. cujus Rubrica est, Ut in sponsalibus constituta pœna exigatur, quâ l. Titia & l. Mulier est.* antiqua dispositio est abrogata, ut in *l. Titia & Novell. cit.* Gothofredus adnotavit: vel potius ea, quâ *l. cit.* iam antè derogatum fuit, Naturali ac Divino Juri magis consentanea & inter fideles passim recepta Consuetudo declarata & confirmata est, ut *cit. Novellâ Imperator iteratò ac tertio monet.*

86. Neque istius Constitutionis vim infringit; quòd Novellæ Leonis, quatenus Romano Juri derogant, in Imperio Occidentali non sint receptæ, ut *Dissert. Proem. n. 75.* est dictum; quia Juri huic non ipse Leo derogavit: sed solummodo ei contrariam Divinòque Juri consentaneam & fidelium moribus, in casu, quò à Romanis Evangelica lex divertit,

passim receptâ Consuetudinem Imperiali auctoritate approbavit ac roboravit, ut notat *cit. Haunold. n. 371. & insinuatum est n. 75. cit.*

Majorem difficultatem primâ fronte præferret, sed æquò judicio ponderatum exiguam in contrarium vim habet, ab augmento Arrhæ supra quadruplum desumptum argumentum; quia imprimis augmentum hoc idcirco potissimum inhibitu videtur; quòd nimiam inæqualitatem constitueret inter sponso; cum, licet utriusque, sponsalibus sine justa causa renuntiantis, temeritas sit par: eò tamen, à quo Arrha data est, si in fide non persistat, Arrham simplicem amittente, alter, si recedat, ad quantitatis ultra quadruplum auctæ restitutionem, adstringeretur. Deinde; quia tempore Leonis Imp. non invaluit legibus Arrhalibus contraria Consuetudo; cum tempore editæ *Novell. 18. cit.* quâ ille consuetudinem pœnas conventionales permittentem roboravit, Arrhas solummodo duplicatas, & *l. Mulier cit.* præcipuè approbatas in usu fuisse constat. Demum, quia pœnâ conventionali permittisâ satis occursum temerariæ sponsalium rescissioni, & pactio nuptialium firmitati prospectum; ac proinde ab Arrhalibus quoque legibus recedendi necessitas aut utilitas nulla fuit, præsertim; cum istæ Legi Evangelicæ magis sint conformes & Arrharum concessionem in quacunque quantitate non inhi-beant, ut ex oppositæ sententiæ assertoribus defendunt, *cit. Covarruvias §. 7. & Sanchez disp. 35. uterque n. 9.* Ex hæc-tenus deductis.

Infertur primò, validum esse juramentum de pœna alteri solvenda ab eo, qui à sponsalibus injustè recedit; cum de re Jure prohibita non sit; ac proinde ita resiliens ad eam alteri solvendam obligatur.

D ;

bitur.

bitur, non solum Fidelitatis & Iustitiæ, sed Religionis etiam virtute, ut docet Perez *cit. n. 6.* & ante eum Suarez *n. 5.* imò etiam Molina *Tract. 2. de I. & I. disp. 151. n. 22.* quantumvis, promissionem pœnæ simplicem irritam esse, velit.

89. Inferitur secundò contra Alexand. de Nevo *in c. Gemma cit. n. 10.* & Molinam *l. cit.* invalidum esse juramentum de solvenda pœna, adjecta sponsalibus, à quibus resiliiri Jure potest: quia est de re prohibita ob bonum publicum, scilicet matrimoniorum libertatem: quam conservari, publicè interest, & lædi, Leges & sacri etiam Canones voverunt, Unde juramentum istud bonis moribus adversari, & obligatorium non esse, juxta *c. Quando 17. de Jurejurando & Reg. Non est 18. in 6. cum cit.* Suarez *n. 5.* Sanchez *disp. 32. n. 21.* & Gomez *Lib. 2. Var. cap. 14. n. 24.* rectè docet *cit. Pontius cap. 19. n. 7.*

Neque aliud eruitur ex decisione *c. Debitores 6. de Jurejurando;* quia lata disparitas est inter promissionem usurarum & pœnæ, eisque adjecta juramenta; quia pœnæ promissio irritata est ob favorem publicum: ob quem irritatis promissionibus adjecta juramenta nulla sunt, *c. Si diligenti 12. de Foro compet. Palao Tract. 14. disp. 2. p. 8. n. 11.* & Gobat *Experient. Tract. 10. n. 171.*

90. Inferitur tertio, dictam pœnam cum adjecto juramento invalidam etiam esse, si firmandis sponsalibus, à quibus de Jure resiliiri licet, adiciatur à sponforum parentibus & consanguineis, ut colligitur ex *l. Titia & c. Gemma cit.* textibus. Ratio est; quia etiam ab his adjecta obstat libertati matrimonii; cùm ab isto abstinere volentes impediatur metus; ne, si non contrahatur, parentes aut cognati pœnæ exactiioni obnoxii sint. Ita Glossa *in l. cit. V. Matrimonia & in*

c. cit. Joan. Andr. *n. 9.* Ant. de Butrio *n. 7.* Panormit. *n. 9.* & Barbosa *n. 4.* & alii apud *cit.* Sanchez *disp. 30. n. 3.*

ARTICULUS V.

De Sponsalium Dissolutione.

SUMMARIUM.

91. Sponsalia solvuntur morte sponsi aut sponsæ.
92. Utroque supersite I. Eorum mutuo consensu.
93. Etiam si sponsalia jurata,
94. Et alicui voto promissa sint:
95. Alicubi tamen non sine auctoritate Ordinarii ab eis receditur.
96. II. Dissensu unius adepti pubertatem.
97. III. Ordine sacro, Professione & Voto Religiosa.
98. IV. Superveniente alio impedimento Nuptiali.
99. Sponsalia, superveniente matrimonio cum alia, cessare,
100. Eaque solummodo suspendi, assentientium Opinio vtrior.
101. Eadem, si impotentia ex parte utriusque.
102. Si affinitas ex copula illicita superveniat, ex innocentis:
103. Non etiam ex nocentis parte omnino cessant.
104. V. Fornicatione sponsa:
105. Imò etiam sponsi,
106. Et ipsorum utriusque:
107. Uti & violenta corruptione sponsæ:
108. Non etiam sponsi, aut ipsius tactibus impudicis.
109. VI. Lapsu unius in Hæresin.